

''... den magiske kraften berører alle sider ved livet''

Om magi og fortryllelse i populærkulturen

AV TORUNN SELBERG

da sprinteren Michael Johnson satte ny verdensrekord under OL i Atlanta sommeren 1996 ble han døpt til *Magic Johnson* i en norsk avis. I en annen avis kan vi lese om *kjærlighetens magiske skjønnhet*, og i et ukeblad om *magiske Marokko*. En omtale av den norske forfatteren Tor Åge Bringsverd har overskriften *Den magiske fortellingen*. I en reisekatalog blir vi fortalt at den italienske badebyen Arma di Taggia alltid har hatt en *magisk tiltrekningskraft på mennesker som prioriterer kvalitet og autensitet*.

Eksemplene viser at ideene og forestillingene om det magiske er til stede i dagens populærkultur. Begrepet magisk blir brukt for å beskrive visse tilstander, fenomen, hendelser, og opplevelser, og *magisk* blir brukt for å fremheve disse forholdenes positive kvaliteter. Magi innebærer forestillinger om skjulte krefter som på ulike måter kan kontrolleres, og i mediekulturen er ikke magi forbundet med farlige krefter, men med positive. Ved hjelp av ordet magisk understrekes visse områder i vårt liv og vår kultur som er av en spesiell verdi.

Avgrensingen av kategorien magi og kvaliteten magisk avhenger av fokusering og

forandrer seg med kulturelle forhold. I medieoppslagene referert her er bildet av magi mangfoldig og varierende, og jeg vil argumentere for at fortellingene om det magiske også handler om andre felt av vesentlig betydning i dagens kultur. Betydningen av, og innholdet i magi og magisk, er farget av en moderne virkelighet.

Hvilket innhold og hvilken betydning har magi i vår tid? For å si noe om det har jeg her valgt å se på hvordan magi presenteres og representeres i dagens populærkultur. Jeg fokuserer ikke på magi som handling og ritualer, men på hvordan man tenker på og beskriver det magiske, på diskusjonen om det magiske.

Magi i populærkulturen

Med populærkultur kan vi forstå de kulturelle uttrykk som i dag spres gjennom massemediene. Med populærkultur refereres det også til kulturelle uttrykk som er gjenkjennelige for mange. Både gjennom fiksjonsserier og nyheter er f.eks. fjernsynet preget av våre mest grunnleggende myter, massemediene fylles like mye av gjenbruk som av

nytt stoff, men det er et gjenbruk som etter hvert endrer karakter, fordi kodene forandrer seg. Ved resirkulering av gammelt stoff, forandrer det opprinnelige uttrykket seg og antar ny karakter (Dahl 1996:54). Når mediene i dag henter frem og anvender et ord som "magisk", er det både gjenkjennelig og nytt.

Magi og det magiske presenteres og representeres på varierende måter i ulike medieverdener, men ulike medieverdener utgjør også et system på den måten at der finnes en utvikling av felles medie-diskurser, beslektede genrer, og intertekstualitet. Det vil si at der også kan være et visst slektskap mellom ulike fortellinger, forestillinger og ideer om magi i aviser, reisekataloger, ukeblader og salgskataloger.

Salg av magi

Tilstandene beskrevet som magiske er noe man streber etter, og i en moderne konsumkultur blir etterstrebellesverdige tilstander ofte knyttet til bestemte forbrugsgoder. Et trekk i moderne konsumkultur er at varenes verdi ligger vel så mye i deres symbolverdi som i deres bruksverdi. Det knyttes en hel rekke kulturelle assosiasjoner og illusjoner til ulike varer, og de blir særlig kommunisert gjennom reklamen. Bilder av det romantiske og det eksotiske, av begjær og tilfredsstillelse, av skjønnhet og det gode liv, kan bli knyttet til helt trivielle konsumvarer som sepe, vaskemaskiner, biler og ulike lekedrikker (se Featherstone 1991:14).

I reklamen kan varenes egenskaper anta magiske dimensjoner, selv om ordet "magisk" sjelden opptrer i markedsføringen. Det magiske fremtrer som et aspekt ved varen når vi blir fortalt at den har virkninger som "kommer ved et trylleslag", er "helt utrolig" eller "virker på et øyeblikk" (se også Eriksen 1996).

Reklamen bruker et språk, uttrykk og begreper som får oss til å assosiere til magi. Et eksempel kan illustrere dette, annonsen for et hårvekstmiddel kalt Wira Cocha. Der heter det: "Har du sett en indianer med tynt hår? Wira Cocha er et effektivt hårvekstmiddel, et naturprodukt som bygger på indiansk tradisjon og norsk fagkunnskap. Har du mistet hår eller er håret blitt svakere eller har du et hudproblem. Wira Cocha har gitt god hjelp til tusenvis." Og firmaet som produserer dette vidundermiddelet heter naturlig nok: "Pure products". Her blir magien pakket inn i ideer om indianernes kunnskap om naturen, kultivert gjennom tradisjonen, som til sist er raffinert av norsk fagkunnskap. Natur, tradisjon og fagkunnskap rommer forestillinger med positive konnotasjoner som til sammen assosierer til magiske virkninger.

Magi er altså et salgsgument. Men innholdet i begrepene magi og magisk i en moderne kontekst kan beskrives mere utførlig om vi går til tekster som har til hensikt å selge magi. Samtidig som forbruksvarers symbolske aspekter får stadig større betydning får også kulturelle og symbolske goder som drømmer, visjoner og tros-forestillinger varekarakter og tilbys i markedet (se Featherstone 1991).

Som eksempel på moderne markedsføring av magi har jeg valgt den norske bokklubben "Energica". Denne bokklubben har i dag bortimot 40 000 medlemmer. Den startet i 1988, og medlemstallet er stadig økende, og den henvender seg til mennesker med en viss interesse for tanker og ideer vi finner innenfor *New Age*. Energica er en norsk bokklubb og en norsk ide, men følsom overfor internasjonale trender, særlig fra USA, gjerne via Danmark.¹ Hver måned utgir bokklubben et medlemsblad som også heter Energica. Dette bladet kan betraktes som en slags postordrekatalog og det er magi som er salgsvaren. Varene som selges

både er magiske og har magiske *virksomheter*. De utførlige beskrivelsene av de ulike tilbudene bladet har hver måned tydeliggjør det innholdet begrepene magi og magisk har i vår tid. Bladet representerer en medie-verden hvor magi er utførlig beskrevet, og hvor magi er det som skal selges. Bokklubbbladet *Energica* er del av populærkulturen, et kollektivt uttrykk som formulerer seg på vegne av mange, *Energica* er en stemme som artikulere klart og tydelig tanker omkring det magiske.

Fra menighet til bokklubb

I *Energicas* årskatalog for 1996 heter det om bokklubben: "*En verden uten grenser! Energica er bokklubben for deg som er opptatt av litteratur om personlig utvikling og vekst, de store visdomstradisjonene, om alternative veier til helse, om samlivsspørsmål og hvordan du utvikler dypere og mer meningsfylte forhold til andre mennesker, om kreativitet, mediatsjon, spiritualitet og psykologi.*"

At der finnes en bokklubb som fokuserer på tema som berører New Age tankegang, er ikke merkelig. Både bokhandlere og bokklubber er arenaer hvor det religiøse aspektet stadig får større plass. Bøker er i vår tid et viktig medium for ny-religiøse tanker og ideer. Mange hevder at de har lært å praktisere magi gjennom bøker som f.eks. Tolkiens *The Lord of the Rings*, eller Marion Zimmer Bradleys *The Mists of Avalon* (se Clarke 1992).

Energica er en av flere bokklubber for alternativ religiøs litteratur. Økningen av slike bokklubber er kanskje også et uttrykk for at tankene som spres gjennom bøkene ikke lenger er så alternative, men etter hvert er blitt "an integral part of a new, truly pluralistic 'mainstream'" (Lewis & Melton 1992:ix). Bokklubber som religiøs arena kan

også ses som et av flere uttrykk for privatiseringen av religionen (se Berger et al. 1977). Gjennom individuelt medlemskap i en bokklubb kan man få ta del i religiøs visdom fra alle verdens hjørner og alle tider. Privatsfæren, og ikke et organisert religiøst fellesskap, blir den kontekst hvor man tar del i visdommen og spiritualiten. I omtalen av flere av bokklubbens tilbud ser en også at det er *hverdagen* som er konteksten for beskrivelsen av de ulike varenes verdi. Med jevne mellomrom tilbyr bokklubben *Energica* flere varer knyttet til bestemte tema. Det kan være bøker, musikk, og andre varer som lysestaker, tekanner, røkelse o.lign. Til sammen utgjør tilbudene varepakker med et åndelig tema. Det kan være den nye meditasjonen, den magiske kjærligheten eller naturmedisin.

Hverdagen blir mere tiltrekkende ved hjelp av de ulike tilbudene i bokklubben. "Fyller du hjemmet ditt med deilige dufter, får sjelen det også godt! Aromaterapi er en gammel og godt utprøvet metode som baserer seg på den helbredende kraften i plantevekster. Duften av eteriske oljer påvirker oss positivt på alle måter..." Vi blir fortalt at varene skal gi "større livsglede og intensitet i hverdagen". Katalogen forteller at du gjennom bokklubbens ulike tilbud vil oppdage hvordan "de små ting får en ny betydning, en kopp te, et tre i hagen, en solnedgang. Verden omkring deg får nytt liv, det er som om alt som omgir deg slår ut i blomst." Dette er beskrivelser av hvordan magien kan virke i hverdagen. Pakkene skal til sammen gjøre din egen hverdag *vakkere*, gi deg kraft i eget liv, gi verden omkring deg et nytt lys, berolige og skape nye krefter. Alt dette kan man få sendt hjem til seg fra bokklubben *Energica*, og oppnå gjennom å eie og bruke visse bøker. Det magiske veves her inn i, eller fremhever, ja, nesten sakraliserer, et område som vekker positive assosiasjoner i det moderne livet. Hverdagen er et slikt

område. Hverdag er ikke lenger synonymt med grå trivialiteter som vi vil flykte fra. Betydningsinnholdet i hverdag og hverdagsliv har endret seg radikalt i de senere årene, hverdag er blitt et symbol med utopiske overtoner (Gullestad 1989:169). Gjennom Energicas ulike tilbud kan hverdagen forbedres, ikke ved å forandre den, men heller ved å intensivere dens positive kvaliteter.

Magiske bøker

Sjelelig fornyelse kan kjøpes gjennom de varene bokklubben Energica tilbyr, til sammen assosierer bøkene og varene til visse livsstiler hvor de åndelige verdiene er fremtredende. Litteraturen er ikke til bare for å utvide din horisont, bøkene som selges gjennom Energica er *magiske instrumenter*. Boken *Naturlegen* er f.eks. vår nye "helsebibel", *Engleboken* er håndbok for vordende engler, og *Krystallenes univers* er mystisk, pirrende og full av healing og inspirasjon. Og om de såkalte "Jordsjø-bøkene", av Ursula le Guin blir vi fortalt: "ønsker du å fråse i magi og svarte og hvite kunster, må du legge ferden om Jordsjø, men vær bare ikke for sikker på om du noen gang kommer til å bli helt den samme igjen etterpå..." (*Energica* 1996, nr. 2)

Det tilbys altså bøker med magisk innhold, men i enkelte omtaler kan det nesten virke som om bøkene i seg selv inneholder en magisk kraft. Om boken med sitater fra den indiske guru Osho, *Osho's gullkorn* heter det for eksempel at den inneholder Oshos "tankevekkende visdom, ord som taler rett til hjertet". Boken *Avalon* er "lesning med store bokstaver, runer risset inn i hjertet". Og *Den tibetanske boken om livet og døden* blir beskrevet som "En bok som lever og forandrer seg". Vi blir anbefalt å først lese boken tvers igjennom, "og deretter anbefaler jeg at man fordyper seg i kapittel fire,

fem og ti. Etterpå vil boken forandre seg hele tiden — og når du er kommet så langt, skjer det allerede store forandringer med deg!" Bøkene kommuniserer på helt særegne måter. Jeg vil si på magiske måter.

Fra et folkloristisk perspektiv er det alltid nærliggende å sammenlikne aktuelle fenomen med fortidige, og den verdi bøkene blir gitt, assosierer til Svartebøkene. De var samlinger med magiske formler, men i folketroen inneholdt også bøkene i seg selv magisk kraft. Kunnskapen som fantes der var viktig å beherske, men også boken i seg selv var et magisk hjelpemiddel. Omtalene av flere av bøkene som selges gjennom bokklubben Energica har de samme glidende overganger mellom boken i seg selv og bokens innhold.

Magisk musikk

Energica tilbyr ikke bare åndelig fornyelse og forandring gjennom bruk av bøker, hver måned tilbys også magisk musikk. Første gang den magiske musikken ble tilbudt gjennom katalogen ble vi oppfordret: "Lytt til magisk musikk. [...] All musikk som løfter oss ut av hverdagens problemer og bekymringer og trekker oss inn i sin tryllekrets, er magisk. Fra de eldste tider har sjamaner, vismenn og mystikere brukt bestemte klanger for å komme i kontakt med det underbevisste og for å lodde sjelelige dyp. [...] vi skal gjøre deg kjent med musikk som fortryller alt, til og med tid og rom. Nøye utvalgte CD'er og kassetter som åpner dører i sinnet, og som viser veien til nye, indre dimensjoner. Vær med og oppdag musikk som fyller deg med nye krefter og helbredende følelser." (*Energica* 1994, nr. 8.)

Den funksjon magisk musikk har kan være "musikk komponert for bruk til meditasjon, avspenning og luftige tankereiser", eller det kan være musikk som "gir næring

”Det magiske . . . er et uttrykk for det moderne menneskes lengsler . . . mot verdier man savner i det moderne samfunnet. Lengsel etter en fortid som inneholder krefter og kvaliteter som er blitt borte.” Målning av P. Breughel (f. ca 1525—d. 1569). *L’Ancien, Les Noces villageoises*. Detalj.

til indre kvaliteter som kreativitet, varme, ro og tilstedeværelse". Musikken beskrives som: "Oppløftende musikk, dynamisk musikk med naturlyder vevet inn mellom tonene, musikk til healing, drømmeaktige komposisjoner, utvalgt til deg som setter pris på det meditative og det opprinnelige".

Den magiske musikken "fører deg langt bort og bakover i tid, og dypt innover i vårt eget sinn", eller det er musikk som "fortryller tid og rom". Det kan være middelaldermusikk, hvor "stemningsfulle naturskildringer veves sammen med historiske ballader, så vidunderlig vakkert at tiden for et øyeblikk stanser opp". Det kan også være musikk hvor "musikere, instrumenter og musikktradisjoner fra alle verdenshjørner er samlet til en hymne til livet", det kan være musikk fra Australia hvor de australske urinnvåneres særegne instrument *didjeridoen* finnes i "magisk samklang med naturens eget orkester", eller det kan være musikken kalt "Celtic Twilight", som er "Musikk fra en svunnen tid, [og hvor] den magiske kraften i kelternes musikk berører alle sider ved livet." Den magiske musikken fører deg langt bakover i tid og langt bort i rom, og det som er langt vekke i tid og rom blir magisk her og nå. I omtalen av musikken "Kiss the Forest", heter det: "Liker du lyden av pan-fløyter? En tone som kommer ingensteds fra som en lun sommervind bærer den søt lengsel etter minnet om tidløse øyeblikk. Panfløyten, den greske gjeterguden Pans mytiske instrument, er din innfallsport." Musikken kommer fra en mytisk fortid, og på den måten kommer den "ingensteds fra", den "tilhører ikke noen komponist" den er med andre ord "tidløs", og den knyttes opp mot naturen, og til mytiske guder. Musikken opphever grenser og vever sammen områder og kategorier, naturens lyder med klanger fra musikk-instrumenter, middelalderens sanger med naturskildringer, eller musikken kan føre

sammen alle verdenshjørner. Den magiske musikken er eksotisk i den forstand at den kommer fra de australske urinnvånere, fra alle verdenshjørner, fra urskogen. Den er både knyttet til naturen, og til tradisjonen. Musikken hentes fra eldre musikk-tradisjoner hvor det kollektive og tradisjonelle vektlegges. Til sammen fortryller dette hverdagen, og former drømmeaktige stemninger som skaper fred og harmoni, fornyelse av kraft, og besverger det moderne menneskes forbannelser, stress, sykdom, mas og jag.

Det moderne urmennesket

Er der så noen rød tråd gjennom bruken av ordet magi i aviser, i New Age bokklubber og i reklamen? Snakker man i noen grad om det samme? Har begrepet, slik det blir brukt i de ulike medieverdener, samme innhold, eller i hvert fall et innhold som på et nivå i noen grad overlapper, interagerer eller står i en form for kontinuitet?

En helt åpenbar forbindelse er at egenskapen magisk brukes for å beskrive *positive* kvaliteter. Ved betegnelsen magisk blir visse områder og verdier fremhevet, og antar en egen fortryllelse. Men begrepet, slik det blir brukt, er også spenningsfylt. En av bøkene som selges i bokklubben Energica henven-der seg med bladets ord til "moderne urmennesker". Den tvetydighet som ligger i betegnelsen "moderne urmenneske" kan tjene som et utgangspunkt for en videre diskusjon av sammenhengene i bruken av ordet magi i de ulike medieverdener jeg her har forsøkt å beskrive.

Tor Åge Bringsverd er fremstilt som en magisk forteller fordi han har vært trofast mot fortellingen — mot et menneskelig behov for å få livet tolket gjennom fortellingen og ikke minst har han vært trofast mot historiene *slik de ble fortalt rundt bålet*,

skriver journalist Fredrik Wandrup i *Dagbladet*. Gjennom en slik beskrivelse knytter Wandrup sammen fortid og nåtid, og det å beskrive Bringsverd som en magisk forteller fremhever verdien i at han knytter seg mot en fortid hvor fortellingen var sentral.

Reklamen for hårmiddelet Wira Cocha vil selge med argumenter om naturlig og tradisjonell kunnskap som indianerne har oppbevart og nå er forbedret av norsk ekspertise. Energica argumenterer på samme måte for "Indianermedisin mot hoste", en medisin komponert etter "gammel indiansk oppskrift": "Utvunnet på grunnlag av eldgamle tradisjoner og videreutviklet av kanadiske farmasøyter." Beskrivelsene av medisinen assosierer til magi og magiske virkninger. Den nære kontakten med naturen utprøvet gjennom generasjoner har appell. Men det naturlige og tradisjonelle blir gjenskapt og omskapt gjennom utprøving av den moderne vitenskapen.

Blanding av natur og tradisjon gjør også musikk magisk. To CD'er i en tilfeldig måneds tilbud er "Spirit of the Forest", som blir omtalt som en jam-session i jungelen, og "Voice of the feminine spirit", hvor artisten Cecilia blir presentert som "Urstemmen fra Harstad". I en og samme måned tilbys en moderne uttrykksform plassert i jungelen, og en kvinne med en stemme som appellerer til urmennesket, alt pakket inn i moderne teknologi.

Også bokenes magiske verdier er knyttet til fortiden, om Avalon heter det for eksempel at ved å lese den "tar man i mot en tidløs kunnskap som blant annet handler om kjærlighetens kraft, og i denne boken levendegjøres Arthurlegenden på en så mesterlig måte at den taler direkte til mennesker av i dag".

Magien i Bringsværds fortellinger, i naturlige hårvekstmidler, i den magiske musikken og i visse bøker ligger i sammen-smeltningen og tilpasningen av det man

forestiller seg som det primitive, det tidløse, det som har tusenårige tradisjoner, med en moderne verden slik at det tilfører det moderne mennesket særlige krefter, og gir uforglemmelige opplevelser. Oshos tenkning er tusenårgammel tradisjon tilpasset for moderne mennesker, i Avalon taler middelalderens diktning direkte til det moderne mennesket, og boken *Naturlegen* er "tradisjonsrik folkemedisin i moderne innpakning".

Medlemmene i Energica får ikke bare tilført magien fra jungelen via CD-spilleren i stuen. De blir også tilbudt muligheter for å oppsøke det magiske gjennom "magiske eventyrreiser til verdens kraftsentre". Reiselederen forteller: "Jeg tror det er viktig for søkende mennesker i vår tid å hente inspirasjon og styrke på steder i verden som har særegne og sterke energier", en reise hvor "alt er lagt til rette for en reise utenfor allfarvei og langt unna turist-trafikken". Men det er likevel en reise som er nøye planlagt hvor "det er gjort avtaler med lokalbefolkningen og med sjamaner". En tur arrangert på det mest moderne vis, alt er planlagt slik at man skal komme til steder "utenfor turisttrafikken", og få "delta på klostermeditasjon, og møte regnskogens medisinmenn" (*Energica*, 1996, nr. 8). Turen er lagt opp for at man skal få oppleve det opprinnelige — og dermed magiske, både sjamaner og urskogens medisinmenn. Det magiske ligger her i det som kan oppfattes som opphavelige tradisjoner, som ikke bare ligger langt borte i tid, men som vi ennå kan finne i fjerne verdener.

I uttrykket moderne urmenneske ligger også ideen om urmennesket i oss. Villmenn og villkvinner er moderne ideal. "Urmennesket" innebærer at vi har noe opphavelig og autentisk i oss, noe vi deler med alle mennesker (se også Heelas 1996). "Frigjør ditt indre barn", heter det i bokklubb-bladet Energica, og videre "Det frigjorte indre barnet kan bli en kilde til glede og livsenergi. Å

finne tilbake til sitt indre barn er som å komme hjem — for første gang.” Ditt indre kan nås gjennom virkemidler som knyttes til det primitive, det tradisjonelle, det opphavelige, og dermed det ekte. Og ditt indre står i en magisk samklang med det primitive og ekte som finnes hos indianeres eller australske urinnvåneres tradisjonelle kunnskap, i den keltiske musikken eller i middelalderens fortellinger. Det urgamle brukes i selvutviklingen.

Tradisjon og fortryllelse

Keltisk musikk, middelaldermusikk, eller de australske urinnvåneres musikk assosierer til *tradisjon*, og med det assosieres det til ideer om kollektiv skaping, heller enn individuell kreativitet, til det opphavelige heller enn det nyskapende, til den romantiske ideen om at *folket* en gang i en fjern fortid sang med en røst. Om ett av tilbudene blir det fortalt at musikken ikke er komponert av noen bestemt person: men at ”øyeblikket verket ble skapt i, var øyeblikkets kunst — en omfattende energi som i sine magiske bølger beveget seg gjennom alle”. I disse beskrivelsene knyttes magi til tradisjon.

Moderne tid innledes med at tiden som rommet blir tom og uendelig, skriver Jan Linhardt i boken *Frem mod middelalderen* (1993). Det gir mennesket frihet fordi det er ovelatt til hver enkelt å utfylle det tomme rom og den tomme tid. Rom og tid er ikke i samme grad som tidligere bundet til bestemte væremåter eller begivenheter (Linhardt 1993). Dimensjonene tid og rom kan anvendes kreativt, og fylles med et innhold vi lengter etter. De kan re-kombineres på nye måter. De kan anvendes magisk, om den magiske musikken blir vi for eksempel fortalt at den ”fortryller tid og rom”, at den er så vidunderlig vakker at ”tiden for et øyeblikk stanser opp”.

Fordi tid og rom er abstrakte størrelser for det moderne mennesket kan tiden og rommet fylles med verdier vi ønsker og savner. Fortiden blir symbolsk og fortidens symbolske kraft skaper fortryllelse når den knyttes til noe som er her og nå og dermed virker på nåtiden. Tidsdimensjonen blir en tryllestav.

Tilknytningen til fortiden, skapingen av en sammenheng mellom oss og en ”mytisk fortid”, er en vesentlig del av det magiske i møte med det moderne. Forestillingen om at verdens enhet og sammenheng er gått tapt, en ideologi om en tapt enhet, kan beskrives som en moderne mentalitet (se Dahl 1996:149). Magi og magisk slik det er brukt her, uttrykker en motstand mot idealer og verdier i det moderne. Det tradisjonelle, det opprinnelige og det autentiske blir dyrket, og uttrykker det moderne menneskets lengsel mot en fjern fortid, hvor ting var mere ekte enn de er i dag. Disse ideer er sterkest uttalt i bokklubben Energicas salgskatalog, men jeg mener at de samme tendenser gjør seg gjeldende både i reklamens argumentasjon og i avisenes omtaler av begivenheter og tilstander.

Tradisjon assosierer til fortid og til felle-skap. Men tradisjon er også et begrep med flere dimensjoner. I noen sammenhenger kan ordet assosiere til fastlåste tenkemåter og handlingsmønstre. I vår tid har tradisjon positive konnotasjoner. Det som har vært oppfattet som begrensende og forpliktende i en negativ mening, blir i dag oppfattet som noe trygt med et positivt fortegn. Å være i, eller tilhøre en tradisjon, skaper en idé om at man står i en større sammenheng. I en moderne kontekst har tradisjon fremfor alt fått en positiv betydning.

Flere har påpekt at tradisjon og modernitet forutsetter hverandre (Anttonen 1993, Bausinger 1990, Eriksen 1993, Handler og Linnikin 1984). Samtidig kan også tradisjonens sterke stilling i vår tid ses som et til-

synelatende paradoks (Eriksen 1996, Giddens 1994). Å orientere seg mot tradisjon kan på den ene siden ses som en flukt til noe stabilt i en ellers omskiftelig verden, men orienteringen mot tradisjon kan også forstås som kreativitet, hvor mennesker kontinuerlig skaper tradisjon og myter, og dermed sammenhenger i eget liv (se Fjell 1996).

Natur og tradisjon er positivt ladete begrep i den moderne verden. Begrepene har forandret symbolsk innhold, tradisjon fra noe begrensende til noe trygt med et positivt fortegn, natur fra det skremmende til det vakre og gode (se Johannisson 1984). I bokbladet *Energicas* beskrivelser av sine varer, utgjør magi, natur og tradisjon et sammenhengende kompleks. Ved hjelp av begrepet magi og egenskapen magisk gis visse moderne verdier og ideer betydning. Bruken av begrepet magi sakraliserer områder i en moderne tankeverden (se Heelas 1996). Natur og tradisjon er slike områder.

Avslutning

Den magi som er beskrevet her er ikke en esoterisk magi, tvert i mot det er en magi som er tilgjengelig for alle. Det er en snill magi, og ikke en farlig magi. Den er sammenvevet med områder som har positiv verdi i moderne kontekster. Det magiske veves sammen med tradisjon, med natur og med det eksotiske. Dermed blir disse verdiene fortryllet. Det moderne mennesket har behov for å føle seg rotfestet i en stabil og sammenhengende personlig og sosial fortid, sammen med et umettelig behov for øket vekst, for erfaring, tilfredsstillelse, opplevelser, en vekst som faktisk ødelegger fortidens landskap og våre følelsesmessige relasjoner til disse fortidene, har Marshall Berman sagt (Berman 1982:35). Disse motsetningsfylte erfaringer kan uttrykkes på følgende måte: Å være fullt ut moderne, er

endog å være anti-moderne (Dahl 1996:30). Og alle de ulike fortellingene og utsagnene om magi jeg har referert her handler nettopp om dette.

Det magiske, slik det er beskrevet her, er et uttrykk for det moderne menneskes lengsler. På den ene siden lengsler mot verdier man savner i det moderne samfunnet. Lengsel etter en fortid som inneholder krefter og kvaliteter som er blitt borte. Lengsel etter en fortid som er bedre. På den andre siden uttrykker ideene om magiens virkninger krefter i det moderne. Magien skal hjelpe en til å bli kjent med det innerste selv, det skal utvikle selv'et og bestyrke identiteten.

Og ikke minst innebærer magi et uttrykk for en lengsel mot en fortryllet tilværelse. En ung artist beskriver sine religiøse lengsler slik i en norsk avis: "No trur eg heller på den religiøse krafta, på magien, enn på ein gud. Eg er sikker på at der er noko som er større enn oss menneske som påverkar handlingane våre [...] Mystikken og magien er viktig i mi tru, og den finn eg [...] i naturen." Fortiden, individet, naturen, ja hele tilværelsen fortrylles i en magisk sammenheng.

Not

¹ Opplysninger fra en medarbeider i bokklubb.

Litteratur

- Anttonen, Pertti J, 1993. "Folklore, Modernity and Postmodernism. A Theoretical Overview." I: Pertti J. Anttonen og Reimund Kvideland (eds.), *Nordic Frontiers. Recent Issues in the Study of Modern Traditional Culture in the Nordic Countries*. NIF Publications no 27. Turku: Nordic Institute of Culture.
- Bausinger, Hermann, 1990. "Tradisjon og modernisering." Åpningsforedrag til SIEF-kongressen. SIEF 4th Congress. Bergen.

- Berger, Peter; Berger, Brigitte and Kellner, Hansfreid, 1977. *The Homeless Mind. Modernization and Consciousness*. Harmondsworth: Penguin.
- Berman, Marshall, 1982. *All that is Solid melts into Air. The Experience of Modernity*. New York: Verso.
- Clarke, Peter B, 1992. "The Occult and Newly Religious in Modern Society." I: *Religion Today. A Journal of Contemporary Religions*. 7, no 2.
- Dahl, Hans Fredrik, 1995. *Mediene og det moderne*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, Anne, 1993. "Den nasjonale kulturarven — en del av det moderne." I: *Kulturella Perspektiv* 1:1993.
- Eriksen, Anne, 1996. "Gjør som titusener andre — benytt vårt eksklusive tilbud!" I: *Samtiden* 2:1996.
- Eriksen, Thomas Hylland, 1996. *Kampen om fortiden. Et essay om myter, identitet og politikk*. Oslo: Aschehoug.
- Featherstone, Mike, 1991. *Consumer Culture and Post-modernism*. London: Sage Publications.
- Fjell, Tove, 1997. *Blikket vendes. Fødsel i endring*. Akad. avh., Universitetet i Bergen.
- Giddens, Anthony, 1992. *The Consequences of Modernity*. Oxford: Polity Press.
- Gullestad, Marianne, 1989. *Kultur og hverdagsliv. På sporet av det moderne Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Heelas, Paul, 1996. *The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*. Oxford: Blackwell.
- Johannisson, Karin, 1984. "Det sköna i det vilda: En aspekt på naturen som mänsklig resurs." I: Frängsmyr, Tore (red.), *Paradiset och vildmarken. Studier kring synen på naturen og naturresurserna*. Stockholm: Liber Förlag.
- Linhardt, Jan, 1993. *Frem mod middelalderen — det levende billede i det åbne rum*. København: G.E.C. Gad.
- Lewis, James R. & Melton, J. Gordon, 1992. "Introduction." I: Lewis, James R. and Melton, J. Gordon (eds.), *Perspectives on the New Age*. New York: State University of New York Press.

Summary

Magic and Enchantment in Modern Popular Culture

In this article the ideas and contents of the concept of magic as it is used in modern popular culture are discussed. The main idea is that magic is used to give certain values and ideas in modern society a certain significance. The idea of magic is in many ways used in connection with ideas of the past, and how the past in certain ways seems to communicate with the inner self of modern man. By using the word magic, the past, and also other areas in modern culture becomes enchanted.